

a jogunk, hogy válasszunk." 1951-ben 125 millió dolláros kölcsönt kap az Egyesült Államoktól, majd egy 1953-as törvény megszünteti a külföldi tőkekorlátozásokat. Peron tehát gazdasági-politikai elképzeléseinél nem vette figyelembe, hogy milyen erősek a külföldi tőke szálai Argentínában, hogy az ország mennyire függ tőlük, elsősorban az Egyesült Államoktól. Peron már nem mérte fel jól az argentin gazdaság lehetőségeit, távlatait. Nem vette észre, hogy az általa kidolgozott bel- és külpolitikai koncepciók csak egy speciálisan rövid ideig tartó szakaszra jellemzőek s realizálhatók. Amint ez a bizonyos időszak a végéhez közeledik, úgy hanyatlik a gazdasági élet, úgy szűnik meg a vezető külpolitikai helyzet, úgy jönnek elő azok a társadalmi problémák, amelyeket a prosperitás ideiglenesen háttérbe szorított.

Tulajdonképpen, mikor a "peronizmusról" beszélünk, nem is Peron személyén van a hangsúly, hanem az általa fémjelzett mozgalomról, arról a mozgalomról, amelynek társadalmi, gazdasági hátterét, okait, összefüggéseit, bel- és külpolitikai oldalait bizonyos vonatkozásokban ebben a dolgozatban próbáltunk megvilágítani.

Dárdai Ágnes
Fischer Ferenc
Balogh Gabriella
Fricska Anna
Hajdók Ibolya

ADALÉKOK A MAGYAR-FRANCIA KAPCSOLATOK TÖRTÉNETÉHEZ A
PUSZTASZERI MONOSTOR KAPCSÁN

A dolgozat a pusztaszéri monostor történetéhez kapcsolódva, a XII-XIII. század problémáit boncolgatja történelmi, építészettörténeti és szobrászati vonatkozásban. Az első két részt röviden, a konkluziót levonva ismertetem; csak a szobrászati rész részletesebb bemutatása történik meg.

A pusztaszéri monostor a hagyomány szerint Ond vezér le-

származottaié, a Bor-Kalán nemzetségé volt. A nemzetség legjelentősebb tagja Kalán, 1181-83 között III. Béla kancellárja, 1184-88 között pécsi püspök és rövid ideig Horvát-Dalmátország kormányzója volt. Hatalmas vagyonnal, tekintéllyel, párizsi iskolázottsággal rendelkezett. Így méltán építtethette fel a nemzetség országos viszonylatban is kiemelkedő méretű és pompájú monostorát. Ismerhette korának legjelentősebb vallási-művészi irányzatait és fel is használta őket.

A középkor idején az építészet és a szobrászat művelői vándoremberek voltak, céheket, műhelyeket hoztak létre, s ahol igényelték, legjobb tudásuknak megfelelően dolgoztak. Ismerték a szakma elméleti és formai szabályait, a hagyományokat és a legújabb eredményeket. Ezek a külföldi mesteremberek személyenként meghívásra érkeztek hazánkba, itt alakítottak dolgozó közösségeket a hozzájuk beosztott jobbágyokkal, iparosokkal együtt. Így jöttek létre a királyok, szerzetesek és a világi nagyurak építőszerkezetei. Néhány adat fennmaradt a 12-13. században Magyarországon járt francia építőmesterekről. Ezek közül a legjelentősebb Villard de Honnecourt, egy nagy felkészültségű, utazásai közben rajzokat, mintákat készítő építőmester. Hires vázlatkönyve számos magyar vonatkozású lapot tartalmaz. Feltehetőleg a cisztercita rend képviselőjeként, 1235 körül járt, illetve dolgozott hazánkban. Meg kell említeni "Martinus Ravegu" valószínűleg francia származású építészt, akinek emléktábláját Kalocsa második székesegyházában találták meg. Ezenkívül francia mesterre utal a gyulafehérvári székesegyház helyreállítására kötött szerződés fennmaradt irata is.

A pusztaszeri monostor feltárásánál egy feldult sírból ezüst övcsat került elő "... de Villemont" felirattal. Elképzelhető a Honnecourt és más korabeli példák alapján, hogy ez is helységnev és mesterünk a franciaországi Villemont helységből származott. Vándorépitészként, műhellyel, de valószínűbb, hogy egyénileg érkezett hazánkba Kalán püspök meghívására. Feltehetőleg Kalán bízta meg a monostor munkálataival. Annyi bizonyos, hogy itt járt, dolgozott és halála után itt temették el. Különösen a szoboranyaggal hozható összefüggésbe, hisz ezeket csak olyan ember készíthette, aki ismerte, látta, rajzolta az előké-

peket, a chartresi székesegyház nyugati homlokzatának oszlopszobrait.

A román stílus virágkorában születik meg a monumentális épületplasztika. A szobrászat kezd önálló életet élni, elválni a fal síkjától, az épületnek alárendelt szerepétől. Megtartja esztétikai és ikonográfiai funkcióit, de erősödik plaszticitása, mozgása, térbelisége, ami majd a gótikában teljessé válik. A főkapu, mint kiemelt hely, az egyetemes, szimbólikus jelentés hordozására volt hivatott; ez figyelhető meg két szép példán: Velezaynál és Autunnál a székesegyházak kapuzatán. Korszakjelzővé, a román szintézisévé és a gótika előképévé mégis a chartresi Notre-Dame székesegyház vált. Az első temploma a 11. századból való, aminek nyugati, ugynevezett Király-kapuját Geoffroy de Léves püspök építtette. A szobrok 1145 körül készültek, körülbelül 1160-ig. A plasztikai téma felöleli a teljes középkori világképet, az építészeti kereten belül szörnyek, jelképek, tematikailag Krisztus király elődjai, a megfelelő személyükre utaló attribútumokkal kezükben. Ehhez kapcsolható koragótikus oszlopszobrok kerültek elő nagy számban és szép kivitelben Pusztaszerről, mondhatni, Közép-Európában egyedülállóan. A 12. század végén, Kalán püspöksége idején az akkori St. Galleni típusú, bencés alaprajzú pusztaszéri templomot átépítik háromhajós, három félköríves szentéllyel lezárt templommá. Néhány évvel később ezt előcsarnokkal bővítik, ami a rézsüs, béléletes kaput, ez pedig az oszlopszobrokat fogadta magába. A kolostor kerengőjének feltárásakor a darázs-kő alapon bukkantak rá a töredékekre. Ez azt jelenti, hogy a tatárjárás során elpusztult templom lebontott előrészét építették bele az új alapba. A szobrok elméletileg 1160 és 1240 között, gyakorlatilag a 13. század első évtizedében készültek. Finom homokkőből faragták őket, magasságuk egy méteren felüli; elhelyezkedésük szerint a kapubélet két oldalán, hármas párokban álltak. Francia eredetüket bizonyítja nemcsak oszlopszobor mivoltuk, hanem a faragás módja, a drapéria redőzése, diszitése. Feltehetőleg a chartresi anyaggal rokon, annak hatására "de Villemont" keze nyomán készült. Teljes elemzésük még hátra van, de annyit el lehet mondani, hogy jelentőségük a magyarországi román-gótikus szobrászat körén belül óriási. Ugyanez elmondható a csak alapjaiban létező, de rekonstruálandó pusztaszéri monostorról is.